

Előfizetési feltételek
helyben házhoz hord-
va vagy vidékre postán
küldve;
Egész évre 6 frt — kr
Fél évre 3 frt — kr
Negyedévre 1 frt 50 kr

Hirdetések díja:
□ centiméterenként 3
kr. Kereskedők és gyá-
rosok külön árkedvez-
ményben részesülnek.
Bélyegdíj 30 kr.

Nyitólér sora 20 kr.

KÖZÉRDEK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Szerkesztői iroda

kiadóhivatal:

Nagyenyedi Könyv-
nyomda és Papírná-
gyár Részvénytársaság
Főter 38. szám alatt,
hova úgy a lap szelle-
mi részét illető köz-
lemények, mint az
előfizetések és
hirdetések bér-
mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-
nak vissza.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Március 15-nek félszázados fordulója.*

Tisztelt Polgártársaim!

Az egész országban mindenfelé ünnepel-
nek. Az emberek templomba mennek; ünnepi
gyűlesekkel lelkes beszédek tartanak; zene
és ének hangjai, ágyudörgés és harangzúgás
között ovációkat rendeznek; az utcák sorait
lobogó-díszszel és kivilágítás fényével ékesi-
tik; a nagy nap emlékére fákat ültetnek,
zászlókat avatnak. Épen úgy, mint ötven
esztendeje.

Az emberek összegyűlnek, örülnek, közlé-
kenyekké válnak. Elmondják ugyanazt, amit
százszor elmondtak és meghallgattak. Szíve-
sen mondják, örömmel hallgatják. Az élet
gondjaitól felszabadult lélek újra átéli az
ifjuság Saturnus-korát; szárnyakat ölt és
repül az örökkévaló világok felé, hol a szép,
az igaz, és a jó lakik, az eszmék világába,
amelyért élni fölséges, meghalni dicsőséges.
Az ember nem alkuszik, nem számít; csak
hisz, remél, szeret és boldog. Hiszi az eszme
örök életét, reményli az igaz ügy diadalát
és szereti ezt a vérrel-könnyel öntözött föld-
det, melynél talán van szebb, talán van gaz-
dagabb, de nekünk kedvesebb nincs sehol.
És boldog a megtisztulás, a megjobbulás és
megnemesülés öntudatában. Épen úgy, mint
ötven esztendeje.

Csupa ékesség, csupa ragyogás és öröm
mindenütt; s mindez csak alig, csak halvá-
nyan tudja kifejezni a magyar ember meg-
hatottságát, kedélyi ünnepét. Amit a
költő énekel és a szónok beszél, az nem
frázis; hanem imádság és történelmi igaz-

* Ünnepi beszéd. Tartatott a városi közönség ünnepén
március 15-én.

ságszolgáltatás. Ha ünnepi menetben vonul-
nak: ez az ováció olyan méltóságos és meg-
indító, mint Dávid király tánca és hála-
éneke a frigyláda mellett. És mégis: ének
és zene, harangzó és ágyudörgés, zászlók
és koszorúk özöne mind, mind sem tudja
kifejezni azt a sugárt, ami a szemekben
megvillan, azt az önértetet, ami a férfi mel-
lét megfeszíti, azt az erőt, melyet a mély
meggyőződés és földünk szerelme ad, és azt
a könnyet, mely a kifejezhetetlen érzelmek
hevében születik. Épen úgy, mint ötven esz-
tendeje.

De nagy különbség is van a két nap kö-
zött. Ami ott remény, az ma már valóság
és emlékezet. A remény talán szebb volt a
későbbi és mai valóságnál; de sokkal tar-
talmasabb az emlékezet, a neha kínos, sok-
szor dicsőséges, de mindig tanulságos em-
lekezet.

Ez a nap emléke annak, hogy a régi di-
csőség hangjai és emlékei s a népszabadság
elvének európai szele felébresztették nem-
zetünk önértetét a hosszú és halálos álom-
ból, melybe a törvenytelen kormány önkénye
zsibbasztotta.

Ez a nap emléke annak, hogy mikor a
nemzet már sokáig várt, sokat túrt és hiába
remélt; s elvesztvén hosszú és hűségese bizal-
mát, nem kért többet, nem várt többet, ha-
nem követelni kezdett: az ifjuság, a nemzet
lelkiismerete, ez az őszinte és meg nem
vesztegethető lelkiismeret, határozottan és
pontokba szedve mondta ki a nemzet köve-
telését. Tisztelt az emberi méltóságnak, jog
a népek, szabadság a szellemnek; mert kö-
zösen a miénk, édes mindnyájunké a föld,
az ég, a levegő, a harmat cseppje és a
napsugár: egy az isten mindnyájunk felett!

Szabadda tette a sajtót, hogy ez szabaddá
segítse a gondolkodást, megváltsa az ócska
elfogultság előteletétől, terjessze az esz-
mék világosságát; tanítson arra, amit még
nem tudunk: emlékeztessen arra, amit már
elfelejtettünk; és ebben tartson akkor, mi-
kor aludni gyöngeség. Kimondta, hogy a
nemzet nem akar elismerni más hatalmat,
mint a törvényt, melyet a maga számára
önmaga alkot meg. Felkapta és magasra
emelte az új Magyarország lobogóját. Rajta
az öröm, ártatlanság és remény színeiben a
megváltás három jelszava állott: Szabadság,
Egyenlőség és Testvériség. Ez történt márcz.
15-én! Magához térő ember szívének első
dobbanása, börtönből menekült fogoly öröm-
ujjongása, szabad madár szárnyának csatto-
gása: ez ránk nézve március 15-ike! „Föl-
támad az élet és él a halál, pajzsán a sza-
badság szent címere áll. Eljö a reménység
és eljön a hír, eljö a dicsőség, rámosolyg a
sír. Ujjongass ma öröm, él magyar, áll
Buda még, nem hint szennyet apái porára
a maradék!”

Ez a nap emléke annak a mindenható erő-
nek, mely egy haza gyermekeit egymással
és uralkodójukkal egyesítette, a mindent fe-
ledtető, mindent megbocsátó lojalitásnak, an-
nak a becsületes bizalomnak és hűségese
szeretetének, mely sehoh olyan nagyságban
nem lakozik, mint a jó magyar embernek
optimista lelkében.

Olyan ez a nap, mint az örhegyek tüze a
sötét éjszakában. Olyan, mint az isten ujsa,
mely mutat és fenyeget. Megmutatja, mek-
kora erő van az egyetértő nemzet akaratá-
ban; megmutatja, hogy a fel nem adott
jognál és hazaszeretettel nincsen nagyobb
hatalom. És megfenyegeti azt, mert nem

TÁRCZA.

Félszázad mult . . .

(1898. március 15-ikén.)

Irta: Péterfi Tamás.

Félszázad mult, hogy a magyar
Büszke lett a magyar névre.
Szabadságért szállott síkra
A honvéd most ötven éve! . . .
Hol vagyon a régi gárda? . . .
Oly kevés él már belőle!
Szemük most is könnybe lábbad,
Ha kiáltjuk, hogy: előre! . . .

Félszázad mult, hogy a nemzet
Szejjel törte a rabláncot,
S megverte, aki rá támadt:
Német és tót, szerb és rácot!
A honvédnek egy szó kellett,
S az ellenség futott tőle! . . .

Szemük most is könnybe lábbad,
Ha kiáltjuk, hogy: előre! . . .

Félszázad mult, hogy ez a nép
Jgaiért szállott síkra,
s a világ történetébe
Szabadságát vérrel írta!
Vérrel írta és a sorból
Sok elesett . . . sok kidőle . . .
Szemük most is könnybe lábbad,
Ha kiáltjuk, hogy: előre! . . .

Félszázad mult. Szabadságát
Ünnepi a magyar a nemzet,
S babért kötött mindeniknek,
Aki a szent ügyért vérzett.
Fogyva fogy a régi gárda,
. . . Sok név került a sírkőre . . .
De aki él — könnybe lábbad,
Ha kiáltjuk, hogy: előre! . . .

Félszázad mult, ötven éve,
Hogy elhulltak a nagy hősök.
Akik még élve maradtak,
Mind öregek, tisztos öszök.
S a szabadság szent ünnepén
Most is tűzbe jönnek tőle! . . .
De a szemük könnybe lábbad,
Ha kiáltjuk, hogy: előre! . . .

Félszázad mult, hogy a magyar
Büszke lett a magyar névre!
Szabadságát dicsőséggel
Hogy kivivta — ötven éve!
Hol vagyon a régi gárda? . . .
Oly kevés él már belőle!
Szemük most is könnybe lábbad,
Ha kiáltjuk, hogy: előre! . . .

marad büntetlenül, aki egy nemzet jogai ellen vétkezik.

Ez a nap emléke annak a véres küzdelemnek, melybe nemzetünk jogaiért, szentesített törvényeiért a lelketlen árulás folytán sodortatott; annak a küzdelemnek, melyet most már nem egy kiváltságos osztálynak, hanem ugyanegy törvény alatt egyesült egységes nemzetnek kellett mindnyájuk édes anyjáért, a haza lételeért megvívnia. Földműves elhagyta ekéjét, ügyvéd az irodáját, tanár és pap a katedrját, tanuló a könyveit, hogy a halál aratására: a harcz mezejére menjen. Az áldozatkészség sohasem volt oly csodaszzerű, olyan pazarló aranyban, ezüstben, életben. A gazdag felajánlja pénzét, a nő ekszereit, a szegény megtakarított filléreit; s akinek életén kívül semmije sincs: az magával hozza mindenét. Fiu elhagyja az anyját, vőlegény menyasszonyát, férj a feleségét; s nem azt siratják, aki elment; hanem azt, aki otthon maradt. Elkényeztetett urfiak jöttek önkényt s együtt osztottak a paraszt fiukkal esőben, sárban, rongyban, éhségben és szemét-ágyon; minden szenvedésben és minden dicsőségben. Gyermekből katonák, ifjából hősök lettek; énekelve rohantak bástyák és torlaszok ellen, hol a halál ezer formában várakozott reájuk. Egy fél világrész fegyvereit hozták el, hogy rohanásukban meg lehessen őket állítani. Azt hisszük, hogy mese, pedig a nagy idők hősmoudája, melynek történelmi alakjai a későbbi nemzedék előtt annál nagyobbakká lesznek, minél több képzeletre van szükség, hogy ezt a korszakot megérttesse.

Ami harag, boszu és elkeseredés lázongott a szívekben, azt mind fátyollal borította be a haza jövőjéért való közös aggodalom és közös törekvés. És bölcsen tette, mert a szenvedély rombol és gyengit: alkotni, erősíteni csak az egyetértés és bölcsesség tud. De a dicsőséget nem lehet béborítani; a dicsőség, vitéz honvédeink ragyogó dicsősége kilátszik a szemfedő alól. Ez ma is valódi ekszertünk és jogos kérdésünk. Áldott legyen örökké a nevük és az emlékezetük, kik nekünk ezt a büszke ékszert megszerezték!

Ti nemes polgártársaink! akik zászlótok árnyékában meghatva állotok körünkben a nagy napok emlékének megújításakor és ünneplésekor, titeket illet meg itt közöttünk a honvéd név dicsősége és elismerésünk köszöruja; titeket, akik félszázad előtt ama csodás küzdelemnek nemcsak tanúi, hanem részesei is voltatok; ma pedig az áldozatkész hazaszeretetek fényes példái képen állotok előttünk. Ne bántson az benneteket, ne gyengítse meg szavaim erejét és bensőségét az, hogy én beszéllek multotokról, aki annak tanuja nem lehettem. Tetteitek hire nem fogyott azóta semmit sem; sőt a távol-sággal együtt nőtt fényességben, költőiségben. Én is látom tépett zászlóitok dicsőséges rongyait; hallom fel nem tartható rohanástok zaját és lelkes csatakiáltásokat, nézem szemeitek tüzét, bámulom halálmegvetéseket. És leborulok én is a nemzet nagysága előtt, melynek ilyenek a névtelenjei. Nincsen olyan ékesszólás, mely méltóan szólna felőletek; csak egy méltó hozzátok: a szeretet; az olyan szeretet, melylyel ti is hazátok iránt viselkedtetek. Ezen szeretet melegségével vesz körül halás és hódoló lelkünk benneteket. Ezen szeretet s az ifjúkor dicsőségének édes emlékezte eny-

hitgesse és szépítgesse derült öregségtek napjait!

Letűnik a nap, hogy a hosszú éjszakának helyet engedjen; elmulik a tavasz, elhal a verőfény mosolya, lejár az ifjuság; az érzelmek lángja nem lobog oly magasan, ide s tova csak pislog s az emlékezetből elde-gél; lassankint az enyészet felé halad minden, ami nagy volt, ami ragyogott. Ez a sorsa minden létezőnek. De nincs a sorsnak olyan hatalma, nincs a mulandóságnak olyan kényszere, mely a magyar hadsereg dicsőségét és a magyar nemzet halálját meglazítaná. Örökké él az, egyik nemzedék ajkáról a másikra száll, mindig megújuló glóriával.

Drága emlék ez a nap minékünk; ebből meritettünk sokáig bubánatot, elégiát; ebből meritünk ma örömet, dalt, hőskölteményt.

És mindennél az emlékezetnél még többet is jelent; mert márczius 15-ike szimbolumává lett a szabadságnak, örök forrása egy egész nemzet vágyainak és törekvéseinek.

Ez a félszázad hatalmas argumentum. Argumentum arra, hogy „azon törvényeket, melyek egy nemzet fejlődését irányítják, nem adhatja, nem korlátozhatja, el sem veheti semmiféle erőszak. Még a természeti erők sem. Mélyen gyökereznek azok a nemzet szívében-lelkében, erkölcsében, létele- nek feltételeiben; ott vannak a holtak hamvaiban s az emlékezet erejében. Ezek lelki szükségek, örök törvények, melyek — mint az Ur lelke egykor a vizek felett — ott lebegnek a romok felett is, soha el nem multható örökkévalóságban, és diadalmukat ünneplik a leggyászosabb sirhalmok felett is.“ Ilyen alap-törvénye a magyar nemzeti létnek a szabadság.

Fű nem növekszik, virág nem nyílik, vetés meg nem érik, fa nem gyümölcsözik a mindenható napsugár nélkül; nemzeti élet sincs szabadság nélkül. Azóta élünk igazán, mióta ez a nap a háromszáz esztendő borulatot elüzte egünkről. A korlátok közül kiszabadult lélek eszméket termelt; az eszmék vágyakat ébresztettek a cselekvés, az alkotás, a haladás, az emelkedés után, más nemzetek példája után; a szabad mozgásnak, erőink használásának lelkesült örömetől megedződött az akarat, hogy a vágyakból sikerek legyenek. Tevékeu társadalmi élet fejlődött; az emberek közös czélokot szemeltek ki s megvalósításukra erejüket egyesítették; társulatok keletkeztek a humanitás, a művészet, a közgazdaság emelésére; költészet és az egész irodalom hatalmas szárnyakon repült előre. És — hogy röviden szóljak — ötven esztendő elég volt arra, hogy tiszteletet vívjunk ki nyugat népei előtt és hogy a döntő szó a miénk legyen a szomszéd államok szövetségében. Ilyen ereje van a szabadságnak.

Valóban termékeny föld a szabadság; minden jó és szép megterem benne, ha gondosan művelik. De jól kell művelni, mert a burján, az erőszakos burján hatalmasodik el benne máskülönb. S amely nép nem tudja okszerűen művelni: el is veszi azt; erre tanít a történetírás. Csak annak való a szabadság, aki élni tud vele, aki anyagi és szellemi tőkéjét tudja benne. Csak annak való a szabadság, aki megérti, hogy ez a kincs nem egyeseké s nem arra való, hogy bárki is szenvedélye vagy durva ön-zése kielégítésére használhassa; hanem az egész nemzeté, amely a közös jóért rendel-kezik vele. Az egyének szabadsága kölcsö-

nösen korlátozza egymást; ezen alapszik a jog uralkodása. Jog és szabadság kölcsönösen kiegészülnek; egymás nélkül nem élhetnek. Amint a jog korlátai egyik vagy másik oldalra tagittatnak: azon a nyomon fejlődik az erőszak, a zsarnokság. A társadalmi rend nem ellentéte, hanem egyenesen előfeltétele ennek a szabadságnak. Csak ott virágozhat és gyümölcsözhet, ahol a rend van; ahol jogtisztelet uralkodik. A féktelenség nem szabadság; hanem ennek ellentéte: erőszakosság.

Igy értették azt az 1848-ik év vezérférfiai; ilyen szabadság van lefektetve törvényeikben: szabad rendelkezése a nemzetnek saját törvényhozása útján, az egyének gondolat-szabadsága s ugyanazon törvények egyenlősége kivétel nélkül, minden polgár fölött.

Ez a szabadság tette hőszokká az embereket ötven év előtt. Ennek a szabadságnak emelt fenséges oltárt ez idők tüneményes költője, s föl is ékesítette a legszebben, mert önmagát, a magyar szellem örök ékességét hozta rajta áldozatul. Ő nyitotta meg nemzetünknek az ígért földjét, melyet kivüle sokan, de eredmény nélkül kerestek. Ő „a magyar nép Mózesé, kinek senki sem tudja temetése helyét, csak siratják és gyászolják az egész nép fiai“, nem harmincz napig, hanem ötven esztendeig; „mert érezik és tudják, hogy akinek tisztességet tesznek, nem csak az övék volt, hanem ők maguk voltak egészen. Megdicsőülése az évszázadokon keresztül földönfutó hazafiságnak; megtestesülése az ezer esztendő léte minden kinszenvedésének“ és állhatatosságának, ki az ádáz szenvedélyek pusztító viharában, mikor a halál ezrek megsemmisülésében duskál körülötte, mikor megrendül és összeomolni látszik minden létező, minden alkotás; és végvonaglás reszketteti meg a világot: a nagy romlás között égre emelt fővel áll törhetetlenül és lantja idegéhez kapva, minden viharon győzelmeskedő hangon zengi harsány himnuszodat te szent, te „százszorszént égi szabadság!“

Ezért a szabadságért élt egy dicsőséges hosszú életet a századnak leglángolóbb szel-leme; szónoka és vezére az 1848-iki alkotmány előkészületeinek; vezére az érte vitt harcainknak. Négy esztendővel ezelőtt tért meg hozzánk önkényes számkivetéséből, hogy minden győtrelemtől, minden gyásztól, szenvedéstől és tévedéstől megtisztulva, mint a szabadság géniusza lakozzék közöttünk. A viszontlátás ünnepe már a géniuszunk szólott, ki a szabadság eszméjét a magasban, az ideák hazájában képviseli, messze a mindennapi élet és politika kicsinyes érdekharczai és életigényei felett. Lehetetlen erre a viszontlátásra könnyek nélkül visszaemlékezni. Amint a legenda-kor első harczosai, a halott vezér első katonái reszkető kezüket sapkájukhoz emelve tisztelegtek és könnyező szemmel meredtek arra a sárga tölgyfa-ládára, melyben örök álmát alussza a nemzet nagy ébresztője. Amint a négyezer gyászba öltözött asszony a testet öltött kétségbeesés fekete képében vonul, vonul megtörve a fájdalomtól. Amint kopott egyenruhás falábu és félkezu emberek, elgyengült aggastyánok, minden vidékről való zarándok-csoportok, egy egész nemzet, mélységes fájdalomban, a Szózat és Himnusz verseit imádkozza. Amint a koporsó láttára visszatartatlanul törnek elő a népkedély mélyéből az üdvözlés, a bucsu „Isten hozott!“ „Isten

veled!" zokogó hangjai és százezer ajk énekl: „Jó az Isten, majd megsegít, ne sirj. ne sirj...” és sirnak hozzá mint a gyermekek, mint az árvák, a könnyek szakadatlan záporával. Mikor pedig a nyugalom kapujához érnek, s az ott álló beláthatatlan tömeg meglátja azt, akit mindenek között legjobban várt és leghívebben szeretett, a megindulás reszkető hangján kezdi rá méltóságos fájdalommal, együtt és egyszerre: „Te benned biztunk eleitől fogva!” Így csak géniust lehet ünnepleni.

Amely nép így ünnepli a szabadság vezérét, akit közel félszázad óta nem is láthatott, kinek politikai terveiről már régóta lemondott; az a nép, amely ilyen árvának, elhagyottnak s ennyire lesujtva érzi magát Kossuth Lajos temetésén: annak a szabadságát nem kell féltetni.

A mai gondolkodásmód száraznak, ridegnek látszik; közelebb van a földhöz, mint az éghez. Nem is szükség lelki emóciókat felzaklatni, mikor nyugodtan, veszély nélkül, a békés fejlődés áldásai között, mindennapi dolgaink rendes keretében élhetünk. De azt érzem, hogy a magyar ezt a drága szabadságát, mely csak kedvesebbé vált az érte ömlött vér által, sem elkobozni, sem megcsorbitani sohasem engedi. Látom személtékből, olvasom ajkaitokról, hogy e nélkül élni nem tudnátok. És hogy ezt ma nem is kívánja el, nem is bántja senki: ez a legnagyobb öröme a mi ünneplő lelkünknek.

Kedves polgártársaim! Aki ilyen gondolatokkal foglalkozik, az erős meggyőződést szerez és akaratát megedzi az igazság ereje. Azért van szükségünk rá, hogy a nagy napok emlékeit időnkint feljújtsuk. Történelmünk bőven nyújt ily alkalmakat a nemzeti kegyeletnek. De egy sem szentebb előttünk, a hozzá fűzött emlékeknél fogva, mint márczius 15-ike. Magyar nép, ezt a napot, második teremtésednek, feltámadásodnak napját, mesébe való nagyjaid dicsőségét el ne feledd sohasem! Járja át az agyvelődöt és csontjaidat, ragyogja bé kedélyedet, legyen benned új vernek, örök ifjuságnak kiapadhatatlan forrása mindenkoron!

László István.

A nagy idők tanui.

Lezajlottak az ötvenedik évforduló hazafias, lélekemelő ünnepélei.

Kivettük ezekből mindannyian részünket, kegyelettel, rajongással és odaadó hazaszeretettel emlékeztünk meg ama nagy napokról és tisztelettel hajlunk meg azok előtt, kik szemtanúi voltak szabadságunk ébredésének és dicső harcunk eposi küzdelmeinek részesei voltak.

Hazafias szent kötelességet vélünk teljesíteni, midőn most megőrökítjük mindazok emlékét, kik vármegyénkben a haza szabadsága megvívásának küzdelmében részt vettek és saját vérükkel védelmezték meg a magyar hazát.

Ide iktatjuk mindazok neveit, kik az 1848-as idők szereplői voltak és mint honvédek szabadságharcunkban részt vettek.

Igyekezünk teljes névsorát megszerezni vármegyebeli 48-as honvédeinknek és siker koronázta törekvéseinket. Köszönet illeti első sorban is Maszák Hugó urat, a Magyar Távirati Iroda igazgatóját, 48-as fővadászt, és Incze Samut városunk derek gazdáját, 48-as tűztestert.

A vármegye 1848-ban szereplő honvédek érdekeit már az 1867-ben létesült alsó-

fehérvármegyei honvédegyelet képviselte és ennek köszönhető, hogy sok hazafinak, szabadságharcunk dicső bajnokainak emlékezete, neve fennmaradt.

Az alsófehérvármegyei honvéd-egylet ideiglenesen 1867. májusban alakult meg, Erőss István huszár-százados elnöke alatt, Virágháti Ferencz százados jegyzővel. Nyomban ezután véglegesen szervezkedett Inczédi Soma ezredes elnökkel és Ferenczi Ferencz jegyzővel. Kiterjeszkedik a megye egész területére s működik szakadatlanul szervezkedése óta. Jelenlegi elnöke: Garda József nyugalmazott theologia tanár, jegyzője Vajna Ádám vármegyei hivatalnok. Képviselte több ízben az egyletet, külön megbízással, a honvéd-egyletek országos központi bizottságában Xántus János százados, nemzeti muzeumi osztályfőnök. Az egylet megalakulásában fáradszónak buzgóságot fejtett ki néhai dr. Donogány Jakab volt 1848/49-iki honvéd-orvos, ki az egyletnek némi vagyoni állapotot is biztosított. Az egylet fennállása és virágzása is nagyon sokat köszönhet neki. Az egylet székhelye Nagy-Enyed.

Az alsófehérvármegyei 48-as honvédek többnyire mind tagjai voltak és az élők most is tagjai az egyesületnek. Részint mint ezen egylet tagjai, részint azon kívül is az alsófehérvármegyei polgárok közül 1848-ban szabadságharcunkban részt vettek:

Ezredesek: Inczédi Soma és Inczédi László birtokosok Nagy-Enyedről. Mindkét ezredes elhalt.

Órnagyok: Papp Vilmos birtokos Nagy-Enyed, Gyarmathi Sámuel kuriai bíró Budapest, Pávai Vajna Elek ügyvéd M.-Csesztve. Mindhárom órnagy elhalt.

Századosok: Erőss-István huszár-százados, nyug. városi pénztárnok, Nagy-Enyed, Ferenczi Ferencz ügyvéd Torda, Medgyes Bálint ügyvéd N.-Enyed.

Főhadnagyok: Benkő Zsigmond birtokos Csúcs, Bíró Miklós ügyvéd N.-Enyed, Fejér Alajos magánzó N.-Enyed, Kis Albert nyug. honvéd-órnagy N.-Enyed, Kis Károly megyei hivatalnok N.-Enyed, Ludvig János megyei hivatalnok N.-Enyed, Tivár Károly birtokos Vizakna. Elhaltak: Kis Albert nyug. honvéd-órnagy, Ludvig János megyei hivatalnok.

Hadnagyok: Balogh János földbirtokos Tövis, Benkő Elek birtokos M.-Csúcs, Ebergényi Mózes bányatulajdonos Verespatak, Herpei Károly nyug. tanár N.-Enyed, Kiss Lipót földbirtokos M.-Csúcs, Molnár József birtokos Tövis, Sáska Sándor megyei arvaszéki úlnök N.-Enyed, Szalai Elek földbirtokos Hari, Török Dániel nyug. v. első tanácsos N.-Enyed, Vajna Ádám megyei hivatalnok N.-Enyed, Nagy Sámuel városi tanácsos N.-Enyed. Elhaltak: Balogh János földbirtokos Tövis, Molnár József birtokos Tövis, Nagy Sámuel városi tanácsos N.-Enyed.

Örmesterek: Balázs József ács N.-Enyed, Pattantyus Antal kereskedő N.-Enyed, Csekő László szabó N.-Enyed, Garda József nyug. theologiai tanár N.-Enyed, Gámalich Szilveszter birtokos Tövis, Incze Sámuel városgazda N.-Enyed, Tömösvári József birtokos N.-Enyed, Ungár Mihály kereskedő N.-Enyed, Vass György csizmadia B.-Bocsárd, Enyed, Varró Gergely birtokos N.-Enyed, Vagner János asztalos N.-Enyed, Dézsi Boldizsár városi hivatalnok Vizakna, Kovács Lajos városi hivatalnok N.-Enyed, Papp Ferencz.

Elhaltak: Tömösvári József birtokos N.-Enyed, Ungár Mihály kereskedő N.-Enyed, Vagner János asztalos N.-Enyed, Kovács Lajos v. hivatalnok N.-Enyed.

Tizedesek: Csató János székely huszártizedes vármegyei alispán Nagy-Enyed, Csató Imre börtön-felügyelő Nagy-Enyed, Eszeki Samu timár Nagy-Enyed, Fejértói Mihály szijgyártó Nagy-Enyed, Fodor József szabó Nagy-Enyed, Fülöp Jakab csizmadia Veresmart, Keul Károly óras Nagy-Enyed, Kmegey Márton csizmadia N.-Enyed, Kresák Károly csizmadia N.-Enyed, Nagy Pál timár N.-Enyed, Papp Sándor megyei lovas legény N.-Enyed, Salmon Frigyes kereskedő Gyulafehérvárt, Sándor Lajos szűcs N.-Enyed, Telegdi János megyei hivatalnok N.-Enyed, Tóth Mihály sütőmester Verespatak, Bonyhai Károly városgazda Abrudbánya, Jakab Elek szűcs N.-Enyed, Fodor Károly timár N.-Enyed, Budai János N.-Enyed, Medgyesy Karolina nő-honvéd, ki tizedesi ranggal lépett ki a hadseregből s később Zoltán István neje lett. Elhaltak: Ezéki Samu, Fejértói Mihály, Fodor József, Salmon Frigyes, Sándor Lajos, Telegdi János, Jakab Elek, Fodor Károly, Budai János, Medgyesy Karolina, Zoltán István.

Közhonvédek: Ajtai János kőműves Nagyenyed, Antos György kocsis Nagyenyed, Barta Dániel Tövis, Beke Mihály méhesgazda Nagyenyed, Besenyei Mihály csizmadia Nagyenyed, Béczi Antal szabó Nagyenyed, Bíró Dániel szekeres Nagyenyed, Bod Sándor mészáros Nagyenyed, Csikai Sándor kovács Nagyenyed, Czipczer Márton János asztalos Nagyenyed, Debreczeni József kalapos Nagyenyed, Debreczeni Károly csizmadia Nagyenyed, Fazakas István csizmadia Nagyenyed, Fogarasi József ács Nagyenyed, Szöllösi János timár Nagyenyed, Seres Zsiga szűcs Nagyenyed, Fodor József kőműves Nagyenyed, Szűcs Ferencz csizmadia Nagyenyed, Gánya János kalapos Nagyenyed, Gergely Márton szabó Nagyenyed, Gergely József szabó Nagyenyed, Grohman Károly kisedő Nagyenyed, Horváth Dániel Tövis, Imreh Sándor Nagyenyed, Kiss Mihály szekeres Nagyenyed, Kun József cukrász Nagyenyed, László Antal kertész Nagyenyed, Mátyás József csizmadia Alvincz, Molnár József mészáros Nagyenyed, Molnár Ferencz csizmadia Tövis, Nagy József magánzó Nagyenyed, Nesztor István ács Nagyenyed, Nagy Sándor szűcs Nagyenyed, Sass Márton csizmadia Nagyenyed, Szabó Ferencz csizmadia Nagyenyed, Szilágyi József főerdész Nagyenyed, Técsi Samu csizmadia Nagyenyed, Tomai Gergely csizmadia Nagyenyed, Erőss Ferencz birtokos, Vass Sándor timár Nagyenyed, Mendel Áron Nagyenyed. Ezek közül elhaltak: Ajtai János, Antos György, Csikai Sándor, Czipczer Márton János, Fogarasi József, Gergely Márton, Imreh Sándor, Kiss Mihály, Molnár József, Molnár Ferencz, Nagy József, Szabó Ferencz, Szilágyi József, Técsi Samu, Tomai Gergely, Erőss Ferencz, Szöllösi János, Seress Zsiga, Szűcs Ferencz, Vass Sándor, Fodor József.

Tábori orvos: Korbuly Bogdán, elhalt. Ungerpek János, elhalt.

A Bethlen-főtanoda akkori növendékei közül 72-en léptek a honvédség soraiba. Ezek névjegyzéke a következő:

Szente József, jelenleg nyugalmazott tanár, Fejér László, Erősi Bálint, Cseresznyés György, Takács József, Sámuel József, László Simon, Takács Mózes, Csoma Sándor, György

Tamás, Maszák Hugó hirlapíró, Szász Róbert, Tatar György, Kovács Lajos, Kenyeres Pál, Magyarai Sándor, Gál Miklós, Vida János, Dézsi Boldizsár vizaknai városi hivatalnok, Medgyesi Sándor, Eperjesi Albert, Farkas Albert, Vadas Ádám, két Bartha testvér Kis-Enyed, Lőrinczi Miklós, Krucsik György, Szabó Sámuel nyugalmazott tanár, Magyarai Ferencz (elesett), Beder László, Veress Pál, Kovács Ignácz, Vida Imre kataszteri hivatalnok, Márton Ferencz kataszteri hivatalnok, Tövis, Török Dániel árvaszéki elnök, Maksai Dániel tanár, gazdatiszt, utóbb postamester, Molnár Zsigmond ügyvéd Maros-Vásárhelyt, Bodola Lajos mérnök Olaszországban, Nagy Sándor ev. ref. pap Hidvégen, Nagy Samu birtokos, Mentovics Ferencz tanár, Vajda Simon bíró, Salamon Ferencz egyetemi tanár, Szász Károly ref. püspök Budapest, Víz László mérnök, Király Pista gazdatiszt, János Pali, Weisz Rudi később, Regényi Rezső néven ügyvédi gyakornok, most tengerész-hadnagy az északamerikai Egyesült Államokban, Moga László törv. bíró, Szócs Adolf (elesett), Nagy Zsiga, Dimény Sándor, Törökországba ment ki. Ezek közül meghaltak: Tatar György, Magyarai Sándor, Gál Miklós, Vida János, Medgyesi Sándor, Eperjesi Albert, Farkas Albert, Vadas Ádám, a két Bartha testvér, Lőrinczi Miklós, Krucsik György, Fejér László, Erődsi Bálint, Cseresznyés György, Takács József, Csoma Sándor, László Simon, Takács Mózes, György Tamás, Beder László, Veres Pál, Kovács Ignácz, Márton Ferencz, Maksai Dániel, Takács József, Bodola Lajos, Nagy Samu, Mentovics Ferencz, Vajda Simon, Salamon Ferencz, Víz László, Szócs Adolf, Nagy Zsiga, Dimény Sándor, Magyarai Ferencz.

Ezen, bizonyára még nem teljes és hézagos névjegyzék is ékesszólóan bizonyítja, mily hazafias érzés töltötte el az akkori időkben vármegyénk hazafias polgárságát. Ezen dicső honfiaink példája legyen utmutatónk a jövőben, és az ő hazafias működésük legyen követendő példánk minden időben arra, hogy ő hozzájuk hasonlóan cselekedjünk, ha szerette, drága hazánk jólléte és boldogulása ezt tőlünk megkívánja.

Márczius 15-ének megünneplése a vármegyében.

Nagy-Enyed, 1898. márczius 16.

Alsófehér vármegye hazafias közönsége régi jó hírnevéhez, ismert hazafiasságához mértelen méltóan, kegyeltesen és díszesen ünnepelte meg 1848. márczius 15-ikének ötven éves évfordulóját.

Sehol semmi disszonáns hang nem zavarta meg közönségünknek hazafias ünneplését. Vármegye-szerte, a havasok aljában, a szép lapályokon, ameddig csak a vármegye határai kinyulnak, mindenütt felujultak a régi, dicső emlékek és ünneplő hazafias közönség áldozott a dicső napok örökemlékü bajnokainak és ünnepelte a szép idők még élő tanuit.

Ugy városaiuk, mint összes nagyobb községeink lakossága kivette részét az ünnepekből.

E téren óhajtuk hűen leírni az ünnepi eseményeket és megbízható tudósítónk adataiból összeállítani vármegyénk ünnepeit; é czéliből megkezdjük tudósításaink sorozatát, és első sorban is a központ fényes ünnepeit említjük meg.

Nagy-Enyeden

már megelőző napon, hétfőn, a város külső diszt öltött. Tereinken, utcáinkon végig,

egész erdeje a nemzetiszínű zászlóknak jelezte egy nagy, ünnepélyes nap közeledtét. Összes középületeinkre, főbb utcáink összes magán-épületeire már e napon kitűzték a trikolorot. Az utcák élénkebb forgalma, összeverődő kisebb-nagyobb csoportjainak élénk társalgása váltották fel a város rendez, csendes nyugalmát. A délutáni órákban pedig szépszámu közönség sietett a leányiskola díszes épületébe, hol a növendékek „Petőfi-ünnepé” volt megtartandó. Ez iskola hazafias gondolkodásu intézősége szintén kivenni óhajtotta a részét a márcziusi ünnepelekből és növendékeivel a nagy napot megelőzőleg tartotta meg ünnepelejét. A sikerült ünnepet nagy közönség nézte végig; a nagy költő emléket és a 48-as idők jelentőségét pedig Kovács Mariska megnyitó beszédében tolmácsolta igen szépen és ügyesen; Simon Erzsike pedig alapos, szép beszédben ismertette meg a fiatal növendékekkel Petőfit és azon időket, melyekben ő élt.

Kedden, 15-én, már korán reggel taracklővések üdvözölték a hajnalt és a tűzoltó, meg a népzenekarok hazafias zene-darabjainak hangjai mellett ébredezett az ünneplő óhajtó közönség.

A kora reggeli órákban már tele volt a városház előtti tér ünnepi ruhába öltözött, ünneplő hangulatu közönséggel. A szép tavaszi reggel mintegy emelte a nap nagy jelentőségét, és a melegítő napsugarakban sütkező polgárság között oly megható volt látni, amint egyik-másik csoportban a nagy idők egy-egy élő tanuja az őt körülvevő pályatársainak mesél ama nagy, felejtethetlen, nagy napokról. Az egyik csoportban „Samu bácsija”, mindnyájunknak kedvelt Samu bácsija, a város jelenlegi derék városgazdája: Incze Samu beszél polgártársainak a régi nagy napokról. Lelkesültséggel szól az aradi napokról, Piskiról, Nagy-Szebenről, és az őt körülvevők némán, csendesesen és tisztelettel hallgatják a nagy idők ez élő tanuját. Egy másik csoportban egy másik, egy harmadik csoportban egy harmadik tiszteletreméltó alakja szabadságharcunknak szól polgártársaihoz, és a méla hangulat, a tiszteletteljes csend, melylyel az elbeszélőt hallgatják, mutatja, hogy mindnyájan érzik a nagy nap jelentőségét és szívből, lélekből ünneplik meg a nevezetes évfordulót.

Városunkban még élő 37 negyvennyolcas honvédeink majdnem mindenike részt vett az ünnepen. Már korán reggel oda hagyva csendes otthonukat, megjelentek a nyugtsgó sokaság között, hogy fiatalabb polgártársaikkal ünnepeljenek és élő bizonyágot tegyenek arról, hogy miként küzdötte meg a magyar nemzet dicső harcát, melynek bajnokai közé tartoztak ők is.

Tisztelet adassék nekik és életük hátralevő részét tegye boldoggá polgártársaikkal általános szeretete és becsülése.

Mint istenfelő keresztény nemzethez illik, a polgárság ez alkalombeli ünnepe is istentisztelettel kezdődött. 1/210 órák a róm. kath., 10 órák az ev. ref., 1/211 órák a lutheránus és gör. kath. templomokban tartott fényes ünnepi istentisztelet. A róm. kath. templomban Deli Ödön házfőnök pontifikált fényes segédlettel, az ev. ref. templomban Jancsó Sándor ékes szónokunk, a lutheránus templomban dr. Schueider Alfréd. Ezután az ünnepi közönség, Kovács Gyula polgármesterrel az élén, nemzetiszínű lobogók elől vitele mellett vonult fel a gör.

kath. templomba. A templom előtt a gör. kath. román hívek és a felekezeti iskola növendékei várták az ünneplőket, és midőn azok a templom elé értek, hatalmas eljenzés fogadta, magában a templomban pedig magyarok, románok vegyesen hallgatták az istentiszteletet, melyet Boér Áron esperes végzett.

Külön kell a kiemelniünk a gör. kath. istentiszteletet. Vármegyénk lakosságának higgadt, komoly gondolkodását, politikai érettségének élénk bizouyságát demonstrálja a nagyenyedi gör. katolikusoknak helyes fel fogása. Noha a felekezet híveinek nagy része a román nyelvet vallja sajátjának, mégis a felekezet hívei belátták, hogy a márcziusi ünnepelekből nekik is részt venniük kell, mert 48-nak híres márczius idusa nekik is épp úgy, mint az ország többi és más nemzetiségű és felekezetű lakosságának meg hozta a szabadság, egyenlőség nagy vívmányait, melyek áldásaiban egyformán részesültünk mindannyian és melyek mindnyájunknak közös kincsei. A testvéries, békés együttélésnek és kölcsönös becsülésnek tanujele továbbá a gör. katolikusok viselkedése, mert mai tényükkel is beigazolták, hogy a vármegye legnagyobb részében nincs a szét-huzásnak, torzsalkodásnak semmi része, és legfeljebb néhány lelketlen izgató önérdékből óhajtja a jelenlegi békés harmoniát zavarni és egyenlenséget hinteni a békés polgárok közé, mert mi itten meg tudunk élni egymást becsülve, tisztelve és közösen fáradozva közös hazánk és saját magunk boldogságán.

Dicséret illeti derék gör. kath. honfitársainkat maguktartásáért, és a mai harmonia fentartása legyen közöttünk társadalmi életünkben mindig közös célunk.

Felesleges is talán emlitenünk, hogy ünneplő közönségünk az összes istentiszteleteken részt vett és tömeges megjelenésével, áhitattal vett részt az ünnepe egyházi részében.

11 órák következett a Bethlen-főtanoda külön program szerinti ünnepele; ezt már reggel 9 órák megelőzte a szintén a Bethlen-főtanoda kötelekébe tartozó ev. ref. tanítóképző intézet ifjúságának alkalmi ünnepele. A szép ünnepele a tanári kar és díszes közönség jelenlétében folyt le. Ügyesen szavalta a „Talpra magyar”-t Farkas Lajos, három alkalmi szám után pedig alapos, szép felolvasást tartott Kekel József. Diószeghy növendék pedig egy gyönyörű alkalmi imát mondott, mely mély hatással volt hallgatóságára. Egy zenedarab precíz eljátszása és Nagy Kálmán szaválata után a Rákóczi-indulóval érte végét ez ünnepele.

A Bethlen-főtanoda ünnepelejét a nagy torna-csarnokban tartotta meg. A tágas helyiséget zsufolásig töltötte meg a közönség, igen nagy számmal hölgyek. Az ünnepele pár perczzel 11 óra után vette kezdetét, ekkor vonult be a terembe a Bethlen-főiskola tanári kara és a templomokból jöve, a negyvennyolcas honvédek, meg a polgárság azon része, mely az isteni tiszteleteken is részt vett. A fiatalság elénekelte a himnusz, mire a dobogóra lépett Bodrogi János tanár, hogy ünnepi beszédét elmondja.

A fiatal tanár kitűnő szónok, hatásos hanghordozással mondta el szépen megszerkesztett, kitűnő beszédét, mely márczius 15-dikének fontosságáról szólt. Nagy hatást ért el, mikor egy eredeti 1848-beli példány-

ról olvasta fel az ismert 12 pontot. Zajos taps, eljenzés honorálta a hatásos beszédet.

Bodrogi beszéde után Imreh István szavalt igen ügyesen, majd Kristóf György VIII. osztályos tanuló tartott érdekes előadást 1848-nak költészetéről. Ajtai Jenő VIII. osztályos tanuló a hatásos „Előre” című költeményt szavalta igen szépen; ezt ének követte, majd Bihari István VII. oszt. tanuló szavalt, ki Tompa egy alkalmi költeményét szavalta el bátran, jól és ügyesen. A Rákóczi zárta be az ünnep sorrendjét.

A délelőtti ünnepélyeket a vár előtti honvéd-sírnál tartott beszéd fejezte be. Itt a Bethlen-tanoda egy ügyes tanulója mondott rövid alkalmi beszédet. A tűzoltó-zenekar pedig gyász-dalt játszott, melynek szomorú hangjai mellett oszlott szét a közönség, hogy pár órát pihenve, részt vehessen a délutáni ünnepélyeken is.

A délelőtti napfényes, de csipős széllel bélelt időjárást délután borongós, langyos idő váltotta fel és a rügyfakasztó kellemes tavaszi délután, mintha a lelkesedést, mely a város apraját, nagyját hatalmában tartotta, még a délelőttől is magasabbra fokozta volna!

Mikor az Órhegyről d. u. 2 órakor elhangzott a 12 tarack-lövés, már ezrével nyüzsgött a nép az utcákon, szakadatlan áradatban tartva a városház elé, és egy fél óra múlva már megszámlálhatatlan tömeg tartotta megszállva a városház előtti nagy teret. Rendben vonultak fel kibontott zászlók alatt az öreg honvédek, a nap hősei, központjai; a kollégiumi ifjuság, hatalmas koszorúval zászlóján; az iparosok önképző köre, csinos jelvénynyel mellükön az országos díjok-egyesület nagyenyedi főkkörének tagjai és amit felettebb jól esett látnunk, két hatalmas nemzeti zászló alá sorakozva a mi derék, magyarérmű románjaink, kiknek ezen hazafias cselekedetükért ugyancsak ki is jutott az éljenekből!

A fekete ember-tömegben mint úde virágok tűntek fel szép nőink, kiknek legnagyobb része nemzeti színű szalaggal díszítette magát.

A katonás léptekkel és csengő zenével felvonult tűzoltó-zenekar rázendítette a Hymnust, melyet a közönség kalaplevegéve nem csak hallgatott, hanem vele is énekelt.

Megjelent a városház erkélyén Kopa Károly VIII. o. t. és némi lámpa-lázzal küzdve elszavalta az örökszép „Talpra magyar”-t, mely, mint mindig, úgy most is végtelen lelkesedést keltett.

A Szózat eléneklése után nemzeti zászlók alatt sorakozva megkezdődött a felvonulás a tűzoltó-zenekar játéka mellett a sétatéri fedett terembe. Ilyen néptömeget, milyen most a szép sétatert ellepte, talán még a milleniumi ünnepség sem látott és a valóban nagy terem végtelen szűknek bizonyult a közönség befogadására, úgy, hogy annak nagyobb része kint szorongott és csak halomlás után élvezhette a szép programot, mely a teremben lefolyt.

Mester Károly Szózata nyitotta meg, melyet a városi daloskőr vegyeskara adott elő igen szépen.

Ezt követte Lázár István tanár ánnepi beszéde, mely hogy mennyire beleillett a szép és nagy nap keretébe, olvasóink meggyőződhetnek mai számunk első cikkéből, hol a gyönyörű beszédet egész terjedelmében adjuk.

A millenárius dalkar szabatos éneke fe-

jezte be a napi program ezen részét, mely Huber Károly „Oseink emléke” című szerzeményét adta elő.

És most következett a napi program egyik legszebb része. A kegyelet adójának lerovása azokkal szemben, kik az ünnepelt eszmékért küzdöttek, vértettek karddal a kézben, az immár temetőben pihenő hősök érdemeinek méltatása, sirjuknak megkoszoruzása. Sándor Elek, Inczédi László, Zeyk Miklós, Papp Vilmos nevei elváhatatlanul össze vannak forrva e nagy napok emlékeivel, városunkkal, melynek temetőjében alusszák csendes álmukat. Ide vonult az ünnepelő tömeg, mint egy ember, és áhitattal, mely csendben hallgatta meg azon tömör, tárgyilagos és szép emlékbeszédet, melylyel Szilágyi Farkas ev. ref. lelkész és e nagy kor hivatott kutatója a hősök emlékének áldozott. Nem akarjuk banális kifejezésekkel rontani az emlékbeszéd nagy hatását, hanem megadjuk olvasóinknak az alkalmat, hogy annak szépségét méltathassák, amennyiben jövő számunk tárczájában azt közölni fogjuk.

Az emlékbeszéd után Veress Gábor „Apotheosis”-ét énekelte a tan. képezdei dalkar. A fiatal szerző valóban figyelemre méltó jelenség, szerény modorával, öntudatos működésével rövid itléte alatt megnyerte a közönség rokonszenvét és szép tehetsége is mind jobban előtérbe lép, ezt mai szereplésével is fényesen igazolta.

A derék és fáradhatatlan tűzoltó zenekar hangjainál oszlott szét a közönség, hogy annak egy része este a régi városház nagytermében találkozzék, hol a még életben levő 48/49. évi honvédek a nemeskeblű város vendégei voltak. Az U alakra terített nagy asztalt mintegy 100-an ülték körül és az illusztris társaságnak magvát az a 36 szabadsághős képezte, kik 50 évvel ezelőtt karddal kezükben — majdnem gyermekkorban — küzdöttek azon eszmékért, melyeket ma ünnepeltünk.

Ötven év nagy idő és azoknak az aggoknak szemében most is a lelkesedés tüze lángolt, visszaemlékezve a nagy időkre és még most is sok daliás alakot láthatni közöttük.

A kitűnő vacsora és jó borok még fokozták az amugy is egész napon fejlesztett lelkesedést és a hazafias pohárköszöntők egész sora fűszerezte a vidám lakomát. Poharat emeltek többek között: Vajna Ádám igen szép bevezetéssel Ó felségére, Kovács Gyula (agg honvédekre), Csató János (városi közönségre), Reinhold Olivér (Csató Jánosra), Gáspár János (Kovács Gyulára), Kovács Gyula (Reinhold Olivérre), Gáspár János (Szilágyi Farkasra), Csató János (a jelenlevő felekezeti papokra és Boér Áron távollévő gör. kath. esperesre), dr. Jeney Elek (Lázár Istvánra), Szilágyi Farkas (Erős Istvánra), Imreh József (a jelenlegi honvédekre), Vajna Ádám (a Bethlen-főiskola ifjúságára) stb.

Megemlékezett a nagy napról Török Bertalan, a város országos képviselője is, ki táviratot intézett Kovács Gyulához, mint a város fejéhez, melyet dr. Ebergényi Sándor harsány éljenzések között olvasott fel. A távirat következően hangzik:

„Szabadságunk hajnalának ötvenedik évfordulóját halás kegyelettel ünnepelve, lelkemből köszöntöm szülővárosom hazafias közönségét. Tolmácsold üdvözetemet öreg honvédeknek. Vérük cseppjeiből nemze-

tünk örök dicsőségének virágai fakadtak. Legyenek áldottak!

Török Bertalan.”

Lelkesen és szépen beszélt az öreg honvédek közül még Incze Samu és Fodor József.

A társaság vidám hangulatban a hajnali órákig maradt együtt, többször elmerengve a fényes múlt emlékeire.

A rendező Nagy-Enyed város büszkén tekinthet vissza a minden pontjában szépen sikerült ünnepélyre.

Népies téli gazdasági előadás Tövisen.

— Saját tudósítónktól. —

Tövis, 1898. márcz. 13.

Az alsófehérvármegyei gazdasági egyesület községünkben ma tartotta meg népszerű gazdasági előadását az „Oroszlán” című vendéglő nagytermében. Ez előadásra a közönség és a szomszédos községek értelmisége, birtokossága oly szép számmal jött össze, hogy a nagy terem alig volt képes befogadni.

Szász József, járásunk derék főszolgabírája, szívélyes hangon üdvözlé az egybegyűlt közönséget, vázolván e népszerű előadás célját, s felkéri Dezső Miklós szől. felügyelő urat előadása megtartására. A felügyelő ur mindenek előtt jelezte, hogy mily nyomorúságba sodorja a szőlős gazdákat a filoxera pusztítása. Felemlíté, hogy a múlt évi silány, úgy szólván semmi szőlőtermés mennyire észrevehető a kisgazdáknál. Azután utmutatást ad az amerikai szőlő-fajok mikénti meghonosítására. Előadását román nyelven is ismételvén, közönségünk lelkes eljenzéssel jutalmazta az előadó urat.

Székelyhidy Viktor egyl. titkár ur a talaj-mivelés, takarmány-szerzés és az állatok gondozásáról tartott szakszerű előadást. Kisgazdáinknak melegen ajánlotta a vas-ekék használatba vételét s a talaj mély szántását fokozatosan keresztül vive. Számadatokkal mutatta ki, mennyire előnyösebb a mély, mint a sekély szántás.

A mesterséges takarmány-növények megismertése után a zöld takarmány kezelését, vagyis a „zsombolya” módszert ismertette.

Az állatok gondozásánál gazdáinknak lelkére kötötte az állatok tisztán tartását, mondván: „A tisztaság felegézség.”

Érdekes előadását Krisán István nyug. tanító tolmácsolta román nyelven.

Tán felesleges is jeleznem, hogy úgy az előadó, mint a tolmács bőven részesültek az „éljen-ekben.”

Szász József főszolgabíró ur köszönetet mondott az előadó uraknak fáradságukért; Krengel Sándor jegyző ur pedig hálásan emlékezett meg a nagyméltóságú földművelésügyi m. kir. miniszter urról, ki e népszerű előadások megtartását lehetővé tette, továbbá a gazd. egyesület fáradhatlan elnöke, méltóságos Zeyk Dániel főispán urról, s községünk nevében köszönetet nyilvánított az előadó uraknak.

Végül a jelen voltak között több száz drb népszerű gazdasági füzet lett kiosztva.

Rövid tudósításom ezzel zárom: jöttünk, ott voltunk, igen sokat tanultunk.

Tudósító.

Vegyes hírek.

— Kérjük t. olvasóinkat hátralekös előfizetéseik gyors beküldésére.

— **Kinevezések.** A m. kir. belügyminiszter Alsófehér vármegyében az abrudfalvai anyakönyvi kerületbe anyakönyvvezető helyettesekké **Tabakovics Árpád** segédjegyzőt, a turi anyakönyvi kerületbe pedig **Szabó András** községi esküdtet, mindkettőt csakis a születések és halálozások anyakönyvezésére szorító hatáskörrel nevezte ki. — A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter **Bartha József** okleveles tanítót a maros-gombási állami elemi népiskolához rendes tanítónak kinevezte.

— **Áthelyezés.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter **Makkai János** m. igeni állami tanítót a szászsebesi iskolához helyezte át s helyébe **Anderka János** tanítót nevezte ki.

— **Jutalmazás.** Az Emke igazgató választmány **Kiss Eleket**, a tövisi állami elemi iskola igazgató-tanítóját, 50 forint kitüntető jutalomban részesítette.

— **Diák-estély.** A lapunkban már említett diák-estély szombaton tartatik meg a „Nemzeti szálló” (régí város háza) nagytermében. A napokban szétküldött meghívók egy ügyesen összeállított műsort jeleznek, és hihető, hogy az estély egyike lesz a legszebbnek és jobban sikerült estélyeknek. Derék ifjuságunk mindenképpen azon van, hogy ez estély mentől fényesebben sikerüljön, annál inkább, mert ez azon mulatság, melyet a régebbi időkben „Diák-bál” néven ismertünk. Az előjelekből ítélve, az estély igen látogatott lesz.

— **Szülők figyelmébe.** A cs. és kir. hadapród-iskolákban megüresedett helyekre vonatkozó pályázati hirdetmények közhírré tétele tárgyában Nagy-Enyed város tanácsa a következő hirdetményt adta ki: **Hirdetmény.** Alulírt város tanácsa részéről közhírré tétetik, hogy a cs. és kir. hadsereg katonai nevelő és képző intézeteiben, valamint a cs. és kir. hadtengerészeti akadémián az 1898/9. tanévben üresedésbe jött alapítványi és fizetési helyekre vonatkozó pályázati hirdetmények felsőbb helyről megküldettek és azok a hivatalos órák alatt a városi levéltári helyiségben bárki által betekinthetők. A városi tanácsból. Nagy-Enyed, 1898. márczius 14-én.

— **Szép adomány.** Az ünnepi napon főterünket ellepő ünneplő közönség örömmel látta, hogy a minoriták templomának új tornyáról egy új, hatalmas nemzeti színtű lobogó csüng alá és egészíti ki a főtérnek diszlo külsőjét. A nemzeti címerrel ékeskedő szép lobogónak számos nézője akadt; mi pedig e helyen elárulhatjuk, hogy e díszes nemzeti lobogót a minoriták egyháznak **Vajda Péter** kereskedő ur ajándékozta. Elismerés illeti szíves adakozásáért.

— **Csikótulajdonosok figyelmébe.** Az alsófehérvármegyei gazdasági egyesület nagyenyedi csikólegelőjére az 1898. évi legeltetési idényre előjegyzések még elfogadhatók. Felhívjuk a vármegyei csikótulajdonosokat, hogy csikóikat a legeltetési idényre az egyesület titkári hivatalánál Nagy-Enyeden mielőbb jelentsek be, mivel nem sok hely van még üresedésben, és a csikók a bejelentés sorrendjében fognak előjegyeztetni.

— **Helyreigazítás.** A „Közérdek” idei 21-ik száma tárcza rovatában 3-ik oldal 2-ik hasáb, felülről számítva 8-ik sorban **Bodola Károly** enyedi joghallgató helyett **Bodola Károly** erdős olvasandó. Nagy-Enyed, 1898. márczius 14. Szilágyi Farkas.

— **Állatbetegségek.** Örményszékes, Alamor és Mundra községekben egy-egy ló rühkórosnak találtatott.

— **Vesztett eb garázdálkodása.** Gáldtő községben **Kuzta Juon** dühös kutyája a tulajdonos 5 éves fiacskáját marta meg, kit Budapestre a Hőgyes-fele intézetbe felszállítottak beoltás végett.

— **Lóhús-árusítás.** A fővárosi tanács komolyan foglalkozik a lóhús forgalombahozásának kérdésével. Bizonyos, hogy a lóhús árusítása lehetővé teszi, hogy a szegényebb nép is húst egyék. A tanács utasította a mérnöki hivatalt, hogy a sertésközvágóhid közelében egyszerű és olcsó lóvágóhidat készítsen.

— **Amerikai kaviár Európában.** Amerikai kaviárt, mint a Revuescienti figye irja, először 1867-ben hozták be Európába, még pedig a Delaware vidékeiről, ahonnan most is sok kaviárt hoznak Európába. Leginkább a berlini olcsóbb vendéglőkben fogyasztják el. Az elbai kaviár már kiveszőben van; kilója körülbelül 7.5 frank, míg az orosz kaviár ára 25—35 frank között változik. A delawarei kaviárért 1896-ban helyben 230 frankot fizettek barilonként, úgy, hogy egy kilogrammra csak 3 frank 60 czenime esett, a szállítási költség pedig aránylag csekély. Érdekes, hogy az amerikai kaviárt, amelyet Németországba adnak el, német sóval konzerválják.

NAPIREND.

Csütörtök, márczius 17. Testgyakorló Egyesület gyakorló órája d. u. 6—7-ig. — Az állandó választmány ülése d. e. 10 órakor a vármegyeház alispáni termében.

Kérjük a városi hatóságokat és az egyesület elnökségeit, hogy a gyűlések idejét jó előre lapunkkal közölni sziveskedjenek.

Meteorológiai jelentés márczius 13-tól 16-ig.

Nap	Óra	Légnyomás 700+	Hő	Szél iránya és erőssége	Borulat	Csapadék	Hő napi max. min.
13	7	64.2	-5.6	NW ₁	0	—	
	2	61.7	+8.0	S ₃	0	—	+8.0 -6.2
	9	63.1	+0.0	—	0	—	
14	7	64.4	-5.0	—	0	—	
	2	62.0	+9.4	S ₂	0	—	+10.1 -5.0
	9	63.7	+0.8	—	0	—	
15	7	64.2	-2.0	—	3	—	
	2	61.7	+11.4	N ₃	2	—	+12.0 -3.0
	9	62.9	+3.0	—	3	—	
16	7	62.9	-1.6	NW ₁			
	2						

Kilátás: Változóan felhős, kevés csapadékra hajló.

* A légnyomás tenger színére van átszámítva. — Hő C° fokokban. Szél iránya: N = észak, S = dél, E = kelet, W = nyugat. Szél erőssége = 1—10-ig. Borulat foka = 1—10-ig. Csapadék mennyisége milliméterekben értendő. ● = eső, * = hó, ▲ = jég
△ = dara.

Csarnok.

Régi levelek, régi lányok.

(Reminiszenzia.)

(Vége.)

II.

— — — — —
Julius végén meglátogattuk özvegy gróf B. Venczelmet szentkirályi birtokán, hol minden nyáron vig magyar élet folyik.

Az özvegy grófnő unokái és eladó unokahugai a törzsvendégek, azonkívül minden nap új meg új látogatók érkeznek a rokonságból, ezek lovastól-szekerestől (mint Erdélyben mondják) hetekig időznek az öreg grófnő házában, kivált a fiatal urfiak, akik egyik-másik kisasszonyba beleszeretnek.

De a három hónapig tartó sejour alatt az uri társaságban „Biri néni” a főszemély.

Ó a magyar vén leány típusa.

Ott voltam, mikor megérkezett.

Délután két órakor érkezett meg Torda közelében levő kis birtokáról, ahova elébe küldték a grófné kocsiját.

Már egy óra után kiszaladtak a gyermekek az udvar kapuján, hogy nem hallatszik-e már a csengetyű. Az öreg grófné nem tudta őket a szobában tartani; attól félt, hogy a kutyák majd megrágnák a csintalan fiukat, azért a gyermekeket visszahívták és a kaput bezárták.

A férjhezadó kisasszonyok hasonlóképpen várva-várták Biri nénit, mert ő a szerelmi titok őre és a szivbajok hivatott orvosa volt. A cselédek is örültek, mert Biri néni igazságos; csak a szakácsné haragszik Biri néniire, mert tudja, hogy ezentul a körmére néznek, mert Biri néni fog kiadni a kamrából mindent.

Mikor azután a ló csengetyűje mind jobban-jobban hallatszott, nem lehetett senkit sem a szobában tartani; kicsinyje, nagyja kiszaladt az udvarra; végre feltárult a kapu és megérkezett a drága Biri néni.

Alig hogy kissé magához tért a sok ölelés és csók után, körülállták a gyermekek, hogy mit hozott Biri néni?!

Persze, mindegyik kapott valamit, édességet, vagy Tordán vásárolt játékszert.

Ebédnél is mindenki Biri néniel foglalkozott; ebéd után meg, midőn bement a szalonba az egész társaság fekete kávéra, az öreg grófné csakhamar elszunnyadt, a gyermekek és a kisasszonyok, Biri néniel együtt, egyenesen kivonultak a verandára (Erdélyben tornácznak nevezik).

Biri néni már levélben értesült róla, hogy az egyik szép kisasszony, Julie, úgynevezett szerelmi bánatban szenved, azért az első csevegések után a beszélgetést Bulwer „Alice és Maltrawer” című regényére és a szerelemre terelte s így szólt (udvariasságból németül beszélt, hogy én is értem):

— Én az olyan nőt, — mondta — aki egészen a szerelemnek él és szerelmi bánatban elcsügged s éjjel-nappal siránkozik, nem igen becsülöm; mert az élet küzdelemmel jár s meg kell szoknunk, hogy érzelmeinket elnyomjuk, ha kötelességeinkkel ellenkeznek. Itt vagyok én, élő példája ennek; én sem voltam mindig „rut és vén”. Volt idő, amikor én voltam Erdélyben a legjobb tánczosnő.

Az én időmben egész tüzzel-lélekkel jártuk a tánczot, nem olyan launhán, mint most. Mikor én és Jenő (nevezük így a gavallért) tánczra kerekedtünk, az egész közönség minket bámult.

Egy szép bálban aztán Jenő csak megkérte a kezemet.

— De hát az édes anyja, — mondtam — mit fog az szólni? Hisz maga katolikus, én meg református vagyok.

— Ha az anyám nem egyezik bele, inkább szakítok vele.

Itt valaki közeledett hozzánk és azon estén többé nem beszélhettem Jenővel.

Másnap aztán mindent elmondtam apámnak. Édes apám a fejét rázta:

— A te tiszta homlokodat — mondta az édes apám — ne fogadja az édes anyátká az új házban. Verd ki a fejedből ezt a gondolatot, édes leányom, sőt még jobb volna, ha egyenesen azt mondanád Jenőnek, hogy szivednek már van más választottja. . . Akkor tán ő is egyszer s mindenkorra kigyógyul a szerelemből . . .

Néhány hét múlva eljött hozzánk Jenő és megkért engem. Apám nem felelt, hanem azt mondta, előbb beszéljen velem, mert a dologban félreértést sejt.

Apám behivatott a szobába és Jenővel egyedül hagyott.

— Jenő, én sohasem lehetek a felesége.

— Az anyámtól fél, ugy-e? Én anyámmal szakítok.

— Isten mentsen! Maga engem félreértett; én magát tiszteltem és becsülöm, de nem szeretem, mert évek óta más szeretek.

— Lehetetlen!

— Ugy van — mondtam. — Legyen, kérem, kiméletes, ne kinezzen vallomásaival és kérjen az édes anyjától bocsánatot, ha én miattam talán megsértette...

Ez az én regényem, gyermekeim...

Megvallom, bizony egy évig sokat szenvedtem éjjel-nappal, de végre is erőt vettem magamon.

A szerelmi bánatnak is az az orvossága, ami minden más lelki betegségé: a figyelmet el kell vonni róla.

A napnak minden percét el kell foglalni; reggel a gazdasszonykodás betölt néhány órát; később, reggeli után, olyan himzömunkát kell kezdeni, mely a szemet és ujjakat egészen leköti; idegen nyelveket kell tanulni, például angolul és angol írónők regényeit kell olvasni. De főorvosság a séta; hegyen, völgyön, erdőn át — jó és rossz időben — sétálni kell rohanó léptekkel s addig járni, míg lábaink birják és össze nem roskadunk; az ilyen délutáni séta után éjjel jól fogunk aludni egész reggelig.

— De hát a téli esték? — szólt közbe Julie.

Rendes háznál mindig van valami dolog; jó, hogy eszembe jutott; menj, Julie, és mondd meg a gazdasszonynak, készítsen elő mindent — a befőtt-csináláshoz. Ma este, mikor a többiek lefeküdtek — Julie és én, mi ketten, fennmaradunk és egész reggelig készítjük a friss gyümölcsből a befőttet.

Julie könnyezve távozott.

— Lássátok, leányok, — szólt Biri néni — mennyi mindenféle orvosság van a szerelmi bánat ellen — ezek közt nem utolsó a befőtt-csinálás, mert amíg a kis üvegeket töltögeti, tényleg nem tud egyébire gondolni az ember.

— — — Jegyezd fel, kedves nővérem, a receptet, mert még szükségünk lehet rá mind a kettőnknek.

(O. H.) Ifj. gróf Bethlen Miklós.

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN.

Kiadó:

Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráru-gyár részvénytársaság.

Nyomatott a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráru-gyár részvénytársaság könyvnyomdájában.

Menyasszonyruha-selyem

65 krtól 14 frt 65 krig méterenkint, — valamint fekete, fehér és színes Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenkint — a legdivatosabb szövés, szín- és mintázatban. Privát fogyasztóknak postabér- és vámmentesen, valamint házhoz szállítva, — mintákat pedig posta fordultával küldenek: HENNEBERG G. selyemgyáral (os. és kir. udvari szállító) ZÜRICHBEN. Magyar levelezés. Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztandó. (6)

305—1898 begrh. az.

Árverési hirdetés.

Alulírott kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t.-ez. 102. §-a értelmében ezennel közzé teszi, hogy az abrudbányai kir. járásbíró 2061—1898 sz. végzése folytán dr. Pop Lőrincz ügyvéd által képviselt abrudbányai Dávid Samu javára a Fortuna bányatársulat ellen 369 frt 17 kr tőke, ennek 1897. évi szeptember hó 30. napjától számítható 5% kamatai és eddig összesen 61 frt 74 kr perköltség követelés erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bíróság 898²⁰/1 foglalt és 779 frtra becsült, a foglalási jkönyv 1-től 38. tételig 1 vasszekrény, 1 íróasztal, 1 gőzmozdony, 1 gépesvar, 36 drb vas-sín, különböző vaseszközök és vasneműekből álló ingóságok nyilvános árverés útján eladtnak. Mely árverésnek az abrudbányai kir. járásbíró az idézett sz. kiküldetést rendelő végzése folytán a helyszínen, vagyis Abrudbányán és Bucsumban a Bánya-Orhába leendő eszközlésére 1898. évi márczius 23-ik napjának d. e. 9 és 11 órája határidőül kintetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen az 1881. évi LX. t.-ez. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladtni fognak. Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t.-ez. 108. §-ban megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő. Végül felhívtnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégítéshez tartanak jogot, amennyiben részükre foglalás korábban eszközöltetett volna és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéseig alulírt kiküldöttnek vagy írásban beadni, avagy pedig szóval bejelenteni tartoznak.

A törvényes határidő a hirdetésnek a bíróság tábláján kifüggesztését követő naptól számítatik.

Kelt Abrudbányán, 1898. évi márczius hó 14. napján.

Szabó Dénes,
kir. bírósági végrehajtó.

1437 1—1

Szivattyukat

házi, ipari, mezőgazdasági, építkezési és egyéb nyilvános célokra kéz-, járgány- és erőhajtásra,

Tüzfecskendőket

városi, községi, gazdasági és gyári tüztöltésőknak,

harangokat és harangállványokat

templomok, iskolák stb. részére.

Büzmentesen működő pöczegödör-tisztító készülékeket, utczaí öntözőkocsikat, sárkaparókat

— készit és ajánl a —

Budapesti Szivattyu- és Gépgyár

Részvénytársaság (ezelőtt WALSER FERENCZ)

Budapest, VI., külső Váci-ut 45.

Árjegyzékek és költségvetések ingyen és bérmentve.

1378 7—40

1898

Vetés ideje: Augusztus és szeptember.

Ültetés távolsága: 15—20 cm.

Talaj minőség: jól trágyázott.

Mauthner-féle magvak.

Aussaatzeit: August und September.

Pflanzenweite: 15—20 Cm.

Bodenbeschaffenheit: Gut gedüngt.

A MAUTHNER-féle

hirneves

konyhakerti- és virágmagvak

zárt és hatóságilag védett csomagokban, a törvényesen bejegyzett

medve-védjeggyel

valamennyi nagyobb

fűszer- és vaskereskedésekben

kaphatók.

A Budapesten Andrassy-ut 23. szám alatt létező Mauthner Ödön cég olyan csomagoknál vállal teljes jótállást egészen friss és valódi magvakért, amely csomagok ragasztva, a medve-ábrával és a Mauthner névvel jelölve, úgy, amint a mellékelt rajz is mutatja.

1376 7—8

